„ЗАСТАВА“ излази трипут недељом средом, петком и недељом.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 12 фор.
на пола године . . . . . 6 „
на четврт године . . . . . 3 „
на један месец дана . . . . . 1 „

за Србију:
(у сребру)
на годину 120 гроша, на пола године 60 гроша, а на четврт године 30 гроша чар.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по количини врста листа места које заузимају из оваких ситних петит слова, и за сваку врсту плаћа се увек по 6 новчића, а за жиг сваки пут башка по 30 новч.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „Заставе“ у Нови Сад, у кући под бројем 11 и 12 у дунавској улици.

Рукописи не враћају се натраг.

БРОЈ 124. У НОВОМ САДУ, У ПЕТАК 20. ОКТОБРА 1872. ГОДИНА VII

КРАЉ. КОМЕСАР И ЈАТО СВЕШТЕНИКА.

У овом листу било је спомена о подворењу једног јата свештеника из архидијецезе код кр. комесара бар. Мајтињије у Новом Саду. Шта су они код њега тражили, шта ли је он њима одговорио, то нисмо досад доставерно дознали, а нисмо баш млого ни разбирали зато, јер нити смо на једно ни на друго полагали какву важност. Но сад како нам „П. Лојд“ о том извештаје доноси, који ако можда и нису онаки, како је ствар текла, а оно онаки, како дотичнима у рачун иде, то ћемо се обазрети и на тај сусретај.

Наши несретници поднели су споменицу, у којој траже по броју 248. „П. Лојда“: „да се што пре сазове конгрес по „старом“ изборном начину, да се избор митрополита предузме по „старом“ начину, и да се „незаконити закључци конгреса од год. 1869—1872. униште, и односно обуставе“.

По том перју познајемо те злосретне птице наше. То су они исти, који су најпре њи 13 на броју, тајну споменицу у Беч послали, па онда њи 33 на броју, другу у Загреб оправили, а на последку ево их видимо пред г. администратором архијепископства њи 40. а пред кр. комесаром њи 25. — половина од Лојдове суме — на броју, јер се тек неки стидили, пређи преко Дунава кр. комесару.

Од њине три тражбе две су таке, да би им се испунити могле само тако, ако би државна власт хтела да погази уставно начело, по ком, како је што установљено, онако се само и променити може. Изборни ред, и неке установе, на којима се наиме садање епархијско устројство оснива, донесене су конгресом, потврђене круном; према томе оне се једнострано нити укинути, нити обуставити могу. Али наши несретници шта знаду, нити маре за уставност, за закон; њин себични интерес, то је кумир, коме се они клањају, и кадри би били томе интерес и народа и цркве жртвовати, и ради тога испод достојанства и човека и чина понизити се. Што се пак тиче тражбе, да се избор митрополита обави по „старом“ начину, у том погледу већ се изјавио и изјављује се глас толики обштина, да ту изчезава важност 25. или 40. незвани свештеника, а ту је управо сукоб између права народа, „слободе сабора и избора“ с једне, и „уображеног“ интереса, или боље рећи заведеног миплења владе с друге стране. Но о том је толико говорено, да није вредно тиме ствар погревати. Излаз те борбе зависи од самог народа, од његоаи избора, јер напоследку трећи пут изјављена жеља народа мора уважења стећи; ту се дакле може рећи: „hic Rhodus, hic salta“. Вама је сила за лећима, пред нама корача разлог, уверење, истина, правда. Видићемо, ко ће победити.

Оставимо се дакле ти црни злосретни тица, па се обазримо на одговор кр. комесара.

Ми ћемо да узмемо став по став, па ћемо да га разложимо.

По „П. Лојду“ казао је кр, комесар: „да нигда није био у сумњи, да претежна већина у „мађарској“ држави живећи Србаља за краља верност, за мађарски народ симпатије храни.“

Што се тиче верности према краљу, о тој нетреба да се кр. комесар у обште посумња код Срба и у том Срби најмање од Мађара требају лекције, или опомене. Та је верност делима тако засведочена, да нам сумња чија може равнодушна бити.

Што се тиче симпатије према „мађарском народу“ то Срби као што са народима у обште симпатишу, тако још више са онима, са којима заједно живе и у Угарској већ по географским и народописним одношајима живити морају, дакле и са мађарским народом. Али о томе неби речи било ни онда, кад би зајиста сам мађарски народ на сабору био представљен, јер ми се не тужимо на земаљски закон у погледу наше црквено-народне автономије, него на начин, како влада тај закон врши, и ту кривимо ми владу, која кад учини „свршено дело,“ мора од већине сабора заклањана бивати често и зато, што се не може од сваког питања правити „кабинетско питање.“

Није дакле питање о „верности према краљу,“ и „симпатији према мађарском народу,“ него о поверењу и симпатији према мађарској влади, а ова нема права мерило, или оскудицу поверења и симпатије према себи узимати за „мерило“ верности према краљу и симпатије према мађарском народу.

Влада не треба да себе меша ни са круном, ни са мађарским народом.

Приповедају истина нашем народу: да је круна и влада једно и исто, да што једно хоће и ради, хоће и ради и друго; али прво, то се само Србима, Словацима, Романима приповеда, а друго у уставној држави у колико то и стоји зато, што краљ може хтети, али не радити друго, него што одговорни министри на своју одговорност узети могу, то опет не стоји, да се сви грађани једног или више народа морају слагати са радом и правцем владе само зато, што је и краљ поред постојеће владе, шта више као што је уставан владатељ дужан свагдању владу образовати по већини народа, односно сабора, тако и грађани имају право, а према држави и владатељу и дужност, да ако су о неспособности, или о шкодљивости постојеће владе уверени, да опозицијом настоје, да уставним и парламентарним путем дође до промене системе и владе.

Зар Мађари нису опоновали Шмерлингу, Вају, Форгачу, Зичији, ма да су они у свом добу са владатељем једно били? И зар не опонује и данас већина баш мађарског племена противу постојеће мађарске владе? Или за Србе има друга мера права и дужности?

Ми Срби наравно не можемо се надати, да би својим, или са другим немађарским народима могли доћи до државоправне, и политичне системе и владе у Угарској, каква би нама по вољи била, али где закон имамо за себе, као што је у погледу црквено-народне автономије, ту се надамо, да ћемо моралним одпором и саме своје снаге противу повреде закона и народног права напоследку обранити права и интерес народа на томе пољу.

Одбијамо дакле од себе сваку потвору „неверности“ према круни.

Даље краљ. комесар говори, да му је уверење: „да међу српском народном автономијом и крунским правима и државним интересима нема истина те опреке, осим ако се така злопаком агитацијом вештачки произведе; да он зна, да има таки тежња, које таку опреку подстичу, свој положај на штету српског народа злоупотребљују, и притисак чине, да свој узурписани уплив на своју корист употребе.“

Наравно међу добро сваћеном автономијом, крунским правима, и државним интересима нема опреке, ако се т. ј. свако од тога држи у границама својима. Но како једно или друго границе пређе, мора бити опреке као што су ево у опреку и дошли. Ко је крив? Наравно, ако је по снази судити, онда испада, да смо ми криви, али ако је по праву, онда зацело не ми. Кад се круни непрестано говори, да она на пример има право именовати митрополита, ако не би једногласно био избран, онда о автономију неможе говора бити, онда би српски конгрес био у лошем стању, него негдашњи пољски са „вето“, јер онде је један глас могао само спречити, да што не буде; у нас би пак један глас могао бити меродаван за митрополита. Тако је и са државним интересима. Ми смо досад н. пр. све само слушали просту тврдњу: да је установа саборског одбора и т. д. противна државним интересима, али нигда не чусмо разлоге, по којима би то било у опреци са државним интересима, кад то н. пр. ни јеврејска „земаљска канцеларија“ није.

И Шмерлинг, и сви уг. канцелари до год. 1867. налажаху, да би самосталност Угарске, узпостављење одговорног уг. министарства, и т. д. били у опреци са крунским правима, са државним интересима монархије, и т. д. и без сумње је и садањи наш кр. комесар, који је, као што кажу, под Хајнауом, и под сваком владом служио, онда тако држао, а сад без сумње не држи, па зашто да наша црквено-народна автономија, како је ми сваћамо, мора бити у опреци са крунским правима, и државним интересима, кад се ови ограничавају на врховни надзор државни?

Није истина, да постоје тежње, које подстичу опреку између црквене автономије, крунски права и државни интереса, но постоје таке, које законитим путем, па и самим одпором уставним хоће да одклоне од автономије неоправдан уплив држ. власти.

Незнамо, да ко у нас има „положај“ таки, да њиме самим може притисак чинити на народ; положај они, који реч воде у народу, није ни друштвено ни политично, ни народно положај званичног ауторитета, власти, силе, немају да раздају или одузимају достојанства, званија, новаца; немогу изводити батаљоне, топове, и бајонете на мирне грађане, него је то на просто положај „поверења“, основан на уверењу о оним умним и моралним својствима, која се за стицање народног поверења изискују.

Нема ту нити може бити притиска с те стране. Нема ту „узурпације уплива“, а још мање на своју корист. Где нам се види та корист?

„Један је од моји задатака, да учиним крај тој пресији“, вели кр. комесар по „П. Лојду“.

Где чега нема, томе се ни крај учинити неможе. Пресије нема, а уверење људи као што се од наше стране није могло, тако се и од ваше стране неће моћи силовати. Но ми и непризнајемо, да је задатак кр. комесара, да и каквим пресијама крај чини. Декрет не гласи на то, и не би ни могао гласити. Свака је пресија политичне природе, па кад би је какве у нас и било, то би само „политични“ комесар могао бити позван, да „пресију“ или боље рећи услове њене одклања. Видио је пак свет наш и при избору посланика у Новом Саду, које пресију правио, ми или власти?

„Сви оправдани интереси могу слободно тежити, да до важности дођу. Могуће је, да ваша црквена организација треба промена, али то је дело постало суделовањем уставни чињеница, и измена њина само се на тај начин спровести може“ вели се даље.

Ово је последње истина, и ми другчије немислимо, али нам изгледа, да само су они интереси оправдани, и само они слободно тежити могу, да до важности дођу, који иду за променом, у смислу они свештеника, којима је кр. комесар говорио. Међу тим, док је устава и закона, ми ћемо и без допуштења, или благоволења г. кр. комесара узети себи слободу, да тежимо, да се и по нашем назору сваћени интереси народни за оправдане сматрају, и до важности дођу.

Што кр. комесар даље саветује свештеницима, да употребе свој уплив, да се конгрес састави из други елемената, то и ако је пристрасно, једнострано, и ван задатка комесара, који треба да је над странкама, и који управо није позван, да утиче на прављење конгреса наши, ипак је са партајског становишта коректно; прво је правило уставности, да свака странка свој уплив у народу ширити може, но ваља да то буде поштеним, законом и моралом допуштеним средствима. Што даље каже г. кр. комесар, да су „они (свештеници) ћутали, кад је требало говорити, да су били нерадни, кад је ваљало радити“, то је г. кр. комесар рђаво извештен. Та сваки у Срему зна, да су баш ти свештеници, који споменице противу конгреса поднашају, били они, који су промукли говорећи, и у цркви и ван цркве противу народне странке, и да су радили и трчали на све стране, али је труд био „всује“, јер их народ по делима судио, и — осудио.

Ако је ико за свој избор радио, то је био прота Милутиновић, словослов пред кр. комесаром, па га ни свештенство не хтеде, јер је најпре подстицао народ и свештенство противу калуђера и јерархије, а после је постао калуђерски скутоноша.

„Мој задатак није, вели се даље, да ограничавам права и слободе, него да препречим злоупотребе с њима, није да притискујем, него да од притиска ослобођавам.“

Видили смо обоје из поступка са српском црквеном обштином у Новоме Саду, и из „отвореног писма“ дра Милана Ђорђевића.

Но „пречити злоупотребу права и слободе,“ „ослобођавати од притиска“ — то су политичне ствари за то има редовни политични и судска власти, и кад би ванредне требало, ове би опет биле политичне или судске природе. Ми пак незнамо, да је госп. барон Мајтињи кр. комесар in politicis, у политично-административним делима, него комесар у стварима које спадају у делокруг министра култуса и просвете, који је изасланство према — подписао па и ту као што није могао бити, и није послан, да администрује, да „спречава и ослобођава“ него да извиди, како ствари стоје, да испита начин руковања са економским стварима, као фондовима, и црквено-народним добрима, да извиди жалбе монастире и да напоследку свој извештај са предлозима поднесе. Тако бар декрет гласи, а што се у уставној земљи не објави, то није нико ни дужан знати.

Међутим, зајиста је време, да се „ослобађа од притиска“. С које је стране притисак, то се чуло у адреској дебати на уг. сабору Ено, није ли сам „Еленер“, дакле Мађар, изгубио наду, да ће народи Угарске моћи „коректним парламентарним“ начином и поступком странака доћи до тога, да избори буду слободан израз правог мишлења грађана, и да тај израз на сабору до већине, дакле и до владе дође, те препоручује „коалицију странака“ и то коалицију, савез средње левице ма и са конзервативнијим, али поштенијим елементима, ма и са бар. Шенејем на челу.

Надајмо се, да је време близу, где ће круна саслушати глас народа и грађана, који хоће: поштену владу, и даће народе како с ове, тако и с оне стране Литаве „ослободити од притиска“ над јавним моралом, који је тежи и од притиска просте силе, јер је срамотнији

ЦРНА ГОРА, БОКА И „ПЕШТАНСКИ ЛОЈД“

Скорашње зађевице догодивше се на црногорско-турској граници између Морачана и Колашинаца, биле су у почетку од малог значаја, а сад као да хоће велики везир да узме то за casus belli и вољан је пријетити војеном силом да напада на Црну Гору.

„Пестер Лојд“ као познати пријатељ христјанства на истоку, једва је дочекао ту прилику да искали своју дубоку мржњу против Црне Горе, натегнувши жице освете и безчовечног начела, да ту земљу или ти гранчицу славенског племена треба пошто по то утаманити, али тако да јој ни трага не остане.

Што се тиче првог, могло би се узети тако, да садањи велики везир неће у тој зађевици тражити casus belli, већ ће кано разуман државник гледати да ту пограничну зађевицу мирнијем начином изравна. Турској није до ратовања, а нарочито таквог, у којем она не може ништа изиграти до чистог губитка. Из повеснице знамо, да је чешће огромна турска сила насртала на Црну Гору па и по највише и млого страдала; а у два периода повеснице Црне Горе пречамилаје са великим жртвама врлетни предјел, иза чега не прође ни месец ни два дана, а Црногорци се на ново скупише под своје сиромашне заставе те одржаваху крваве мегдане и своју самосталност. Турци проливши силну крв и истрошивши небројено благо — остадоше без накнаде а под стидом.

У последњем рату, порта је напрегнула била сву њену снагу да сатре Црну Гору, а неутрална ћесарија додаваше Турцима и ђебане и ране, али не да спасе Турску, већ да је већма и сигурније упропасти — Турци дођоше на ријеку Црнојевића и ту се закључи такав мир, који није могао бити ни сигуран ни дуготрајући. Да су Црногорци по примеру своји стари војсковођа оставили били Дугу, но се утврдили на Планиници, или да су били пуштили турску војску преко Загорача куд се кренула била — онда би био другчији резултат те крваве борбе.

Црна Гора после сјајне битке на Граовцу 1858. год. могла је ласно продрети до Мостара, али *христољубиве* државе европске предупредише то; а за куле турске на црногорској земљи нико се не заузе до једине Русије. Европа неда млађој снази да се ојача, већ подржава трулеж са којим оће и младу силу да закопа, али то се неће дати извести, јер је на граници Црне Горе и правица и моћ, која се у нужди заблистава и спасава сироте. Нијесу Црногорци такви сиротани да нигђе узданице и бранитеља немају — имају па још и силна и страшна, од којег још и Пешта па још како зебе.

Државници отоманске порте, неће теке од ока угазити у рат, не израчунавши у напред тешке последице, које тај рат може за собом повући. То порта отоманска мора знати боље него ми, да је у њеном царству велико незадовољство и да се једва чека поремећење status puo.

Пештански лист насрће безобразно против Црне Горе и често хоће крстоносну војну против оне шаке људства, које он назива ајдуцима; а пок. владика Петар II. у одношајима са пограничним везирима разлагаше ладнокрвно, кад му они подобно ономе начелу називаху Црногорце ајдуцима, да су ајдуци витезови, који се боре за слободу, образ и поштење људско. Пештански лист има скривене и потајне намере, налазећи да су Турци глупи упустивши се у рат, да се отвори крајња утамањујућа борба, у којој да нестане и Турака и Црногораца, па они на тијема развалинама усклицавају. То су празне предполагајуће мисли од XVI. вјека, које се данас са таквијема комбинацијама отворити не даду. („Правда.“)

СРПСКА НАРОДНА СКУПШТИНА У КРАГУЈЕВЦУ.

Држана 5. окт. 1872 год.

Присутни министри: унутраш. дела, финансије и правде:

Из овог састанка саопштавамо расправу о сљедећем и за наш свет занимљивом предмету.

Чита се предлог *И, Симића и С. Лукића* да се §. 15. грађ. пост. допуни тако да је за сеоске општине сресни начелник, за окружне варошке општине начелство, и за Београд управа вароши Београда надлежна и последња касациона власт. Одбор налази да се има овако и разумети, а ако и скупштина тако нађе, онда да се учини влади предлог на измену.

Стојић: Ја сам за то, да пресуде општински судова расматрају окружни судови. Подпомажега један посланик.

Ћирковић: полицајна власт касира пресуде општински судова само онда, ако нису испуњени услови §. 17 истог поступка, а зато да ли је пресуда право или криво изречена, она неће да зна нити то у вид узима. Ја нисам за продлог, него држим, да је боље да пресуде општинских судова окружни судови расматрају, и да кажу, да ли је ова право или криво изречена, у ком случају да је поправе.

Родољић: пресуде општинских судова треба да расматрају окружни судови, јер капетан не може ништа да учини. Капетан отиде на границу, писар по продајама, а сами практиканти остану па коме да се жалим.

Бошковић: објашњава предлог, предлагачи оћеду то да се парничари не могу даље жалити од сресног начелника, окружног начелства и варошке управе, у Београду.

А. Пантић: Тој ствари треба више пажње поклонити. Надзорна власт треба и о правици да размишља боље. Ја сам зато да окружни судови пресуде општинских судова расматрају и кажу јели право или криво пресуђено. Полицајне власти то не могу. Оне не суде него само одобравају или уништавају пресуде општинских судова, ако нису неке форме испуњене.

Један посланик: Једни оће, да окружни судови пресуде општински судова расматрају, а други оће да се парничар од прве полициске власти не може даље жалити. Ја сам за то да се и министру може жалити.

Министар праведе: Овај је предлог о томе, да су сресне и окружне власти за пресуде општинских судова-касација. Ја нисам спреман да о овој ствари сада говорим, истина спремио сам предлог за многе измене у пос. грађанском, ал о томе не.

Срећковић: мени се чини да се овим предлогом оће измена поступка. Ми вичемо на кметове, ми вичемо на капетане и писаре, нама није нико прав. Онај који изгуби и богу би се жалио. Зато ја би био мнења да пресуде општински судова нигде даље из општине не иду. Кад се већ оће касација, треба је по мом мишљењу, другом оближњем општинском суду дати, тим пре што ми немамо у општинама писменог суђења.

Воиновић: сресни старешина не може да седи, па да расматра пресуде општински судова јесу л' право пресуђене или не. Он педесет пута има већи и пречи послова, које мора свршити; зато сам ја мнења да се у окружним судовима одреди по један судија, па да он пресуде општинских судова расматра.

Милошевић: ја сам за то, да до 200 гр. ч. суде општински судови а преко ове суме да иде окр. суду. Наше општинске судове треба једном регулисати.

Један посланик: нисам ни за предлог ни да окружни судови расматрају пресуде општинских судова. те да тиме дајемо маха пискарачима. Ја сам за оно што Срећковић предлаже.

Ћирковић, не стоји то што Срећковић каже, да ми на кметове вичемо. Полицајне власти при расматрању пресуда општинских судова не пазе на то, да ли је пресуда праведна или не. Ту се гледа само то, да не постоје узроци у § 17. гр пост. па ако ови нема пресуда се одобрава. Општински је суд према овом § само дужан испитати сведоке и т. д. па пресуду изрећи, а за правицу он не одговара, Према овоме треба оно што неваља одма поправити.

Један посланик: не може капетан с коња расматрати пресуде општинских судова, треба да су општине веће, па да имају добре и кметове и писаре, те се оваке неправде не би догађале.

Стојић: главна је ствар, да се општине уреде, па је онда лако све, помислите само, какове су нам школе пре биле а какове су сад.

Несторовић: кад би сресни судова било да пресуде општинских судова расматрају, било би добро, а овако нисам никако зато да то окружни судови чине.

Блазнавац: Полицајне власти не расматрају пресуде општинских судова дал' су оне право или криво изречене, него само да ли је форма законска испуњена. Требало би да капетан два оближња кмета позове, па с њима пресуде општинских судова да расматра. Ако буду окружни судови апелација, грдна ће дангуба бити. Кад би пак сресне судије биле, ту би била опет једна личност, која би пресуде прегледала, и тиме ствари ништа поможено није. Не треба с овим итити, него ово треба оставити или одбору или влади на размишљење.

Бошковић: није то лака ствар кад један човек преко године 2—3 парнице код општинског суда изгуби, по 500 гр. Ја имам уверење да општински судови не суде по закону, и ми узимамо да су кметови неваљали ал они нису томе криви, кад људи не знају. Требало би целу главу у поступку грађ. о општин. судовима изменити но то без сресних судова не може бити.

Стојић: Треба да се више општина споје у једну, па ћемо имати бољих кметова и писмоводство, а кад ово уредимо, онда ћемо на ово прећи.

Срећковић: мени се примећује да сам казао да вичем на кметове ја то нисам рекао, него сам рекао то, да онај који губи виче, а тако и јесте. Наши стари нису знали ни читати па су опет судили право. Не помаже дакле овде ништа писменост него право суђење. Кад би се усвојило што Стојшић каже, то би права несрећа за народ била. Ми нисмо имали ни пороту па смо потребу њену увидели и усвојили је, јер нисмо били задовољни са писменошћу, па зашто се неби могло усвојити и оно што ја предлажем за општинске судове.

После овога скупштина реши да §. 15. пос. грађ. остане онакав, какови је.

Чита се предлог Анте Пантића и још неколицине посланика, да се кнез с владом премести у Крагујевац. Да се пређе на дневни ред.

Седница 9. окт. 1872 год.

Присутни министри унут. послова, финансије, војени, спољних послова и правде.

Председник: позове известиоца одбора финансиског Каљевића, да прочита одборско извешће односно предлога владиног „о изменама и допунама шумске уредбе“, која гласи овако (види Правду број 14.)

Каљевић: одбор финансиски прегледао је предлог владин, о изменама и допунама шумске уредбе, па је нашао да такса у предлогу одређена није довољно велика у погледу на циљ ради које се повишује. Исто тако одбор је мишљења да се §. 20. шумске уредбе измене тако, да се гора за изванземску шпекулацију не може сећи без одобрења законодавне власти, а такође да се допуни онај §. шумске уредбе где се говори о казнима, тако да је изложен строгој казни и онај који на име домаће шпекулације сече гору за изванземску шпекулацију, која сечењем дуга управо највише и сатире наше шуме. Таксе пак повисио је овако.

За родну гору;

1. за дрва од родне горе
   - а) за једно велико дрво . 60 гр, чар.
   - б) за једно осредње дрво 40 „ „
   - в) за једно дрво за греду или рог . . . . . 6 „ „
   - г) дрва за мертек или баскију 2 „ „
2. За дрво од неродне горе:
   - а) за једно велико дрво . 16 гр. чар.
   - б) за једно осредње дрво 10 „ „
   - в) за греду или рог . . 2 „ „
   - г) за мертек илм баскију 1 „ „
3. За једно велико дрво мечије леске 200 гр.

а мало дрво мечије леске забрањује се сасвим сећи.

За пруће које се сече за продају од 100 прта. 2 гр.

Но да се не би овим спречио развитак заната, који се баве грађењем најнужнијих оруђа за пољску привреду, као виле, лопате и т. д. то одбор је мнења да се безплатно сеча горе дозволи таким занацијама неби ли се тако окуражили људи да граде ова оруђа која сада на жалост са стране долазе и за њих се толики новац из земље извлачи.

О овима се поведе дужа расправа, која због своји покрајински одношаја за нашу публику мање вредности има. Променуло се, да обична греда стаје 6. гроша а рог 1. грош.

Чита се предлог Косте Великића, о регулисању Мораве и други река. Мњење одбора, није могуће то извршити због финанциских узрока, зато да се пређе на дневни ред.

Коста Великић: сви знате да је Морава упропастила млога села и многе људе у прошњу отерала, треба овоме да се помогне — Радоњић упада му у реч: оћеш ти да се с богом противиш. — Великић продужује: Морава кад би се регулисала добили би трговачки пут кроз средину земље. Што се тиче малих река и оне нас упропашћују, јер оне кад предођу, заспу људима њиве и ливаде и сатру усеве.

Цанковић: замислите браћо колико долина моравска трпи, није то само прошле године, него она често плави. Ми — округ ћуприски и пожаревачки млого од поплаве моравске трпимо. Од Дубравице до ћуприје била је покрила Морава као Море Ми смо по четири дана на таванима седили од Мораве; Треба да се помогне сиротињи. Ми смо сви прошле године врло рђаво с раном прошли од поплаве њене, па зато ово треба што пре извидети.

Петковић: што се тиче тог предлога мислим да је важан. Не допада ми се што одбор каже да не може због финанциских узрока овај предлог усвојити. Нека влада изашље своје људе па ће се уверити какове штете ми трпимо.

Пошто су говорили још Вић. Поповић. Срећковић, А. Пантић, А, Лукић, Бошковић, Петковић, А. Ђорђевић, и још неколико посланика о овој ствари, узе реч министар грађевина па разложи како се ова ствар повлачи још од 1860. год. Наређивано је да се види, да ли Морава може постати пловидбеном на чему је један — капетан — аустриског паробродског друштва радио и кад је друштво видио, да ће то скупо стати, није се хтело примити да Мораву пловидбеном учини. После је штудирано да се Морава на неким окукама пресече, но то се неје могло учинити због многих незгода а нарочито због имања оних људи куда би се Морава провести имала. Једини је лек против поплаве сађење шума. Ако оних којих се тиче нехтедну власти у овом помоћи не може се нигда учинити. Што се малих река тиче, ту се закон може поправити. Ово би требало дати одбору да промотри, па га влади преда или се може и самој влади на штудију оставити. По овоме скупштина реши да се ова ствар преда влади на штудирање а затим да се пређе на дневни ред.

Министар унут: послова подноси извештај о изменама поштанске конвенције између Србије и Аустрије. Упућени финанциском одбору.

Председник саопшти поздрав општине шабачке, па за овим закључи данашњу скупштинску седницу у 2 сата по подне и заказа састанак за сутра у 8. сати. Одбори послс подне да раде.

ДОПИСИ.

Н. — У Бечу 11. окт. (*Фулминантан ватромет после победе сједињених Немаца, Мађара и Туркоса. Овдашњи листови. — Некролог. — Уводни чланци. — Како мисли др. Најман о Милетићу.*) — Јуче донеше овдашњи листови вест, да је дра Милетића ударила капља. На сваком српском лицу могао си читати ужас, а уједно и бол од те са свим изненадне вести. Бисмо тако рећи сви поражени, па још кад на телеграфска питања наша не добисмо одговора. Немачки листови истина милују, да се каткад крупно нашале, али нама није било до шале, па се ни један није сетио, да том вешћу ваши Туркоса славе победу, да после имају повода телеграфисати по свету, како је „деаковска“ (туркоска) странка у Новом Саду приредила своме изабранику у почаст огроман и фулминантан ватромет, који се чак у Пешти, Бечу, а можда и даље видио.

То је дало повода, да овдашњи листови још већма изнесу свој речник сокачких грдња пред „срдачну“ бечку публику, — тако, да су искључиво сви листови пуни чланака о Славенима: о Каткову, који је помео памећу, о Србима, које је Мајтењи прославио, а нарочито о Милетићу, кога је, по њима, снашла прека смрт.

Ал понајвећма се затрчала матора „Преса“, која је још синоћ очитала над Милетићем надгробну беседу. Да вам је видити, како та изображена „культуртрегерка“ пише некролог, па бисте тек онда појмили, одкуд је стари Танчић могао написати 24 дебеле књиге. Али бечкој публици свашта поднесите, само нека је написано; њен стомак у својој „срдачности“ прима све у себе.

Но то је она надрљала синоћ на брзу руку. Данас већ другчије. У густој поплави уводних чланака данашњих, којима хтедоше баш силом Милетића да сахране, одликује се особито матора „Преса“. Тако она говори, да је Милетић одавно посветио своју радњу агитацијама, како је у томе успевао

ПОДЛИСТАК.

ЈЕДАН ПОГЛЕД
НА КЊИЖЕВНИКЕ У СРБИЈИ.

Не треба ми доказивати, да је књижевност у Србији у последњим годинама усахла. Ко је иоле пажљиво бележио појаве на књижевном пољу нашем, зна до воље, да се у последње време тамо мало *продукује*. Истина је, државна штампарија има пуне руке послова; сваке седмице је српска библиографија с једном књигом или књижицом богатија, али ја ипак велим, књижевност у Србији вене, и кад то кажем, онда мислим на продуктивну снагу писалачку, која се улаже у књижевничко поље, а не на голи број, који тамо, као што се чини, много вреди.

Од неколико година овамо, у нашој књижевности на оној страни Саве, већином се појављиваху преводи овог ил оног „славног“ или „на гласу“ немачког или француског књижевника, и ти преводи су доста слаби; а гдекоји показују чисто, да преводиоци нису познавали ни језика, с којег су преводили. Тиме нека не буде речено, да искључујем потребу и корист превођења, али мислим да је и по писца и по народ корисније читањем добрих странских дела снажити *своју* душевну продуктивност, па онда обрађивати своју књижевност према духу времена и потреби друштва. А што се тиче превођених предмета, могу слободно рећи, да ту није било никаква избора; коме се каква књига допала, ту је превео, па била публика за ту лектиру спремна или не: српска књижевност добила је једнога књижевника више! За чудо се и понеки озбиљнији књижевник, који за стручан и изворан рад има и времена и средстава, бацио у последње време на преводе и части српску публику у кнежевини делима, о користи којих он сам није на чисто, а толи публика што их чита. У осталом то бар показује, ако не критички дар у избору предмета за превод, а оно бар добру вољу, да се ради на књижевном пољу; али има тамо на жалост и таквих писаца, који се нису устручавали превести туђе умотворине и издати их под своје. — Нећу да набрајам таква дела, јер би могао когод помислити, да сам лично наперио на којег књижевника, шта више признајем, да има веома часних изузетака, али знам, да они, који прате књижевне кораке у Србији и тако знају, шта и кога хоћу тиме да означим.

Међутим има у нас људи, који мисле, да треба писати, па ма шта то било, само да публика чита и да се поучава. Ја не делим то мњење, јер то толико значи, као: треба јести, па ма шта то било, само да је пун желудац. Али сваки зна, да у физичном животу није тога доста, да човек једе, него ваља гледати и шта једе, па ће свако и то схватити, да је и с душевном храном тако, и да међу овом може бити тешко сварљивих или посве несварљивих мисли, које ће са своје несварљивости да потресу па и да оболу цео организам душевни. И ако Србија од чести данас пати од посљедица те душевне индигестије, то има да захвали оним својим књижевницима, који су у таштој жељи да то име на пречац и за јефтину цену задобију, бацали се *без цели и без критике,* на туђе умотворине, што их је тамо, где су поникле, можда створило време и друштвене потребе.

Један од отих књижевника без сумње је и онај, који је у 57. броју београдског „Истока“ под насловом „Из књижевности“ написао неку „бити имајућу“ критику на дело дра Владана Ђорђевића, названо „Народна медицина у Срба“. Не мислим тиме, да је и он учинио какав атентат на странску књигу, и превео је ако не за публичину а оно бар за своју корист, него што носи на себи тип књижевника ове багре, и то за то, што пише о предмету, који не познаје. Тај весели књижевник пустио се да говори о „лекарској књижевности“ нашој, а и не зна, шта је досад на њојзи рађено. За њега је на том пољу жив само г. Вл. Ђорђевић, Валента и Медовић, (практични лекари београдски) а од Миливоина Јована, од год. 1786, па до Розена Михаила, 1868 год. читав низ српских, хрватских и дубровачких писаца *лекара,* који су обрађивали то у часописима, то у особеним књигама *скоро све* врсте лекарског знања, о њима тај „књижевник“ и не сања. За њега прошлости нема и заслуга у њојзи: ваља се држати живих, ваљда је мислио лукави критичар, а особито кад су ти живи на близу и — од уплива. Али зашто онда, за пакост, изостави г. Розена Михаила, човека од уплива, ако је изоставио моју маленкост, који немам никаква уплива?!

Али ако немам уплива, ја бар имам неке тековине на *медицинском* пољу књижевном, и то баш *у кнежевини Србији,* па ми је стало, да ју одбраним од књижевних шпекуланата који, било хотимице било из незнања иду да је бар пред својим (ако не могу пред целим) српством ескамотирају. За то ћу сад пошто сам додирнуо сталност *његових* историјских података, да му напишем један чланак о историји самога дела, које је он критиковао. Ја велим о историји, јер критику самога дела имаће прилике да чита на своме месту, и ја му је за спасење књижевничке душе његове топло препоручујем. А та је историја посве кратка: онај исти, који по памети књижевника београдског и не живи у лекарској књижевности српској, т. ј. моја маленкост, прегледао је и оценио дело дра Вл. Ђорђевића. Није га да богме оценио с таким одушевљењем, као што то чини књижевник београдски, али доста то, да је „Матица“ усвојила његову оцену и наградила дело. „Матица српска“ дакле ваљда је знала то што београдски лекарско-књижевни рецензенат не зна, да има осем оних лекарских књижевника (па зар и Валента?) још који у животу, којега је весели критичар превидео, па знајући да таква дела мора писцима или радницима на истој струци дати на преглед, дала га је мени, и писац сам не само да није одбијао моју скромну компетенцију, него ју је захтевао. А може ли ваљан писац признавати компетенцију у *својој струци* ономе, који у тој струци није ништа радио? Шта за Бога учинисте господине „књижевниче“?

помоћу своје веште и заносне речитости, којом у народу на свом језику импонује, а највише с тога, што је влада мађ. гледала скрштених руку и остављала га да ради. Али сад како је влада развила дивну енерђију, он и странка му непрестано губе битке на политичном пољу, како се од тога разболео, и неје могао преболети свој пад. Али вели — и ако више не буде Милетића, нека Мађари не мисле да је све добивено; и ако је пао барјактар, војници ће се за тренут устравити, али после могу опет прибрати своју снагу па се борити, за оне идеје, које је М. исповедао. Зато позива Лоњаја, да на Србима оправда похвале, које му је јеврејска преса чинила, „да је вешт и даровит државник.“ —

Дакле досад несте имали у својим листовима другог места за Милетића, већ само да га што простије грдите, да вам фијакерска публика ваша што више кличе: „deu hats ihm g'sakt.“ А сад изиђосте на среду, да публици својој говорите, како је Милетић „*био* најопаснији противник мађар. влади,“ како је „његова душевна снага *била* необична“, како је као вођ био вешт и разборит,“ „политички капацитет“ и како „Милетића нису свакидањи појави.“ Тако уводни чланак „Фремденблата“. А сећате ли се, како сте га досад апсолутно и са сваке стране мало уважавали?.. Па хоће те ли бити тако безобразни да све то опет заборавите, па да ударите опет у ваше старе грдње?..

Кад сам вам изнео расположење овд. уставоверних скутоноша према „жртвом“ Милетићу, допустите, да вам кажем, како др. Најман, професор и декан на јуридичком факултету овд. универзитета мисли о Милетићу. У разговору са мојим једним пријатељем изразио је он своје саучешће према Милетићу и рече: „Нека Мађари говоре, што им је воља, Милетић је редак човек, чврст карактер, и разборит научењак. Он је био мој ђак, — ја знам шта вреди.“ Шта ви, господо Мађари па и Немци, на то велите?.. Или ће те ваљда и г. Најмана прогласити за Милетићевца?...

С. Земун 15. окт. Из наше вароши имао би вам више пута по нешто писати, но не знам чега пре да се латим јер се толико нагомилало, да не знам с којег краја да започнем. Но томе се није ни чудити, као у главној вароши срема мора се наћи и више чуда, више интересантнији ствари. Да не би даклем много околишио, и више места у штованом листу заузимао, морам на саму ствар прећи, Ових дана повратио нам се у средину нашу и наш чувени попа Никола, члан депутације 40 сремских попова, повратио се велим весео, пун задовољства и утјехе, као какав јунак са добивеног међдана. Још се дома са својима као што ваља ни поздравио није, ал је већ по вароши заишао, да прича и приповеда, како је славно са својом браћом а наиме са поп Магарашевићем, поп Јојом и Фенечким игуманом путовао, и како је у Сурчину и Грге-теку славно провео т. ј. како је своје „благоутробије“ неговао и са румеником мултиплицирао“ како су даље скупљени попови код адм. Грујића били, и како их је адм. братски дочекао и своју рукопомоћ обећао, и напоследку како су сви у скупа и у Новом. Саду код кр. комесара Мајтењија били, који јим је такође све обећао. Са овим извештајем начинио је наш дели поп Никола читаву ларму по свима крчмама, додавајући још и ово: народњацима остаје још да слободно сневати могу, јер ће им сваки говор забрањен бити, и да само на своје опело чекају. Слушајући ово од једног српског народног свећеника, који из народне руке крајцару прима; слушајући велим једног духовног пастира који је позват да народ свој из бистрог извора напаја, да га од туђег нападаја брани и од зла и погибије чува — који са неком осветом јавно говори како је садњина побједа, како јим је Мађар. комесар помоћи обећао, и како народњацима само још сневати заостаје; — нисам пропустити могао а да о тој поповској чети а наиме о нашем дели поп Николи коју не кажем.

Наш је поп Никола већ одавна као домаћа фрачлерка познат, који никад даље од носа не мисли. Тако је пре кратког времена садањег адм. Грујића пред једним отличним друштвом јавно опадао, наводећи како Грујић из више узрока није за патријарха, но да они: ваљда та дична кита попова? за Анђелића раде да патријархом остане. Тај исти поп Никола имао је образа отићи сад адм. Грујићу као депутирац, и данас онога хвалисати на кога се до јуче погрдама бацао. Што се пак Магарашевића тиче, он се оном свецу клања од кога поболшање своје екзистенције исчекује. па с тога се тог пута и латио да и до комесара дође, а због тог је и пред Молинарија трчао и беседио. Поп Јоја тражи у адм. одбрану, јер је и онако са својим владањем код своје паствe закаљао, да би га се радо опростили. Игуман фенечки такође из себични интереса дође до комесара, да се једном контроле опрости, како би са народном имовином по свом ћефу располагати могао. Прота Милутиновић, који је до јуче највећи противник калуђера и владика био, данас се под скут Анђелићев увлачи.

О да чудне чете, чудних делија! Отидоше словом четрдесет адм. Грујићу да му се поклоне а нуз то и изјадају на народ свој, како јих је напустио, над којим су они пре владали. Не може вам ни један свестан човек замерити, што свом старешини одосте, да га поздравите! но што опадасте, народ о томе ће те самом народу кад тад рачуна дати. Но немојте мислити да г. адм. вас непознаје. зна он вас добро, и неће се дати од ваши, смутљиви речи обманути, познаје он вас а ви познајете добро Грујића, па зато и похитасте да му на поклоњење одете, да му с тим очи замажете. Адм. Грујић човек од науке и енергије, човек духа неустрашима, не треба ваши сладки речи ни јадања, но хоће рада и ваљана и трезвена попа, хоће праве пастире духовне, који ћеду љубав и братство у народу свом ширити. и који ћеду с народом тврдо везани бити, те с њим и стојати и падати, а неће кавгације ни сплеткаше ни ноћнике, неће подле кукавице и изроде, који сваком демону клањају и метанишу. Бадава вам дакле сав лелек и уздисања, кад вас врли адм. добро познаје, и немојте мислити, да вас адм. Грујић неће о раду вашем на одговор позвати, само се претрпите.

Што пак мађар. комесару одосте да српски народ опадате, зато ће вас кад тад народна клетва сустићи, оног врлог и поштеног народа, који вас лебом рани. и од кога јединог сва своја изгледате. Оволико имадох засад тој чети црној рећи, а ако нужде буде и друго шта.

Плашки 14. октобра. Већ је прошао месец дана како је умро наш дијецезан владика Лукијан Николајевић, а из Карловаца се ништа не јавља, ко ће доћи амо за администратора. Ми не знамо права узрока томе оклевању, само спомињемо, да је потреба прека, да нам се администратор што пре постави. Нека нам пошљу човека, који је из уверења пријатељ црквене самоуправе и који ће бити одлучан, да се строго извршује закон, па ни у једној дијецези неће наћи шира ни плоднија поља за свој делокруг. Ми не ћемо да спомињемо личности, које би мислили да нам дођу, а искрено да кажемо, били смо у несретном положају, па нисмо могли досад ни позноти одличније кандидате међу онима, који су позвани да буду владике у српској православној цркви, који има поуздања и одушевљења, да живи и ради бар у главном за цркву и народ и то у споразуму са народом и његовим заступништвом, тај ће нам добро доћи и наћи ће се у заједници са свима силама, које су свежије и способније за рад. Из овога се сасвим логично даје извести, да би се какав натражњак у сасвим противном положају нашао, којему изход не ћемо да проричемо, јер смо у опште жељнији рада, него кавге.

У овој је дијецези настало свуда потмуло ћутање администратор патријаршије нека буде пријатељ народу, па нека пошље особу, којој ће се народ моћи поверити. Кокетирање са Мајтењијем и реакцијом не води другој цељи, него да се онај који кокетира, учини сасвим немогућ у народу. Врховни достојанственик цркве не треба да буде демагог, не треба ни да буде вођа никоје странке: народ тражи у њему само правог извршитеља закона, али ту треба бити чист и отворен, јер власт мора бити најпоузданији поштователь закона.

Очекиваћемо плодове тога кокетирања, а сада само пожуривамо изасланство администратора, јер ако игде, у овој дијецези би требала бити — nulla dies sine linea.

У Плашком је основана прва српска читаоница у горњој крајини, која има 20 чланова; добила је већ од главног војеног заповедништва у Загребу и потврду својих статута, на основу којих се 9. октобра т. г. коституисала. Угледале се на њу и остале веће општине српске у горњој крајини!

Из Крбаве 6. окт. — Било је негда време и то недавно, где смо ми амо били жељни што чути ил виђети о школама икаквима у овим нашим крајевима. То је било онда, док је бечка влада гледати вољела у крајишнику глупака и незналицу, него ли учена и просвећена држављанина свога. Школе ондашње по овим нашим крајевима биле су тако зване: „Elementar и Trivialschulen,“ и то би били само овде онде врло у ријетко посађене и то само на ту цјел, да се младеж у њима научи лијепо „писати“, па кад је који то научио, онда је прелазио у сатнијску писарну, а једва који одатле и великом срећом у коју пуковнијску писарну, ту је писао док није осјодио, постао је највише до фељбаба, па је дошао напоследку без крајцаре мировине кући у не-мир, јер га је фамилија питала: ђе си био, шта си радио? Ако је који био сретан, постао је бар шумар; а највише их је принуђено било оставити кућу и фамилију па отићи у Загреб и још даље у провинцијал, те су тамо добивали мјеста: „Amtsdiener“-а. „Reinigungsdiener“-а дијурнисте, канцелисте и т. д. Ето то је била благодет, која се из таких школа изливала на јадне граничаре, који већ толико столећа чувају мртву стражу на кордуну о свом руву и круву према ђелавом љубимцу западне Европе. —

Кад већ мало по мало поче се будити у народу свијест о себи, кад се пренусмо из мртвила, које нас је толико дуго притискивало, кад се на више мјеста појадаемо, да смо и ми ради већ једном да нам зрак просвете и пред нашим вратима сијне: онда они, који се за нас јако брину, брже боље скочише, да нас утјеше, и да нам тобож нашу жељу ма ударили и противним сретством, испуне; те нам прије двије три године на „заузимане“ нашег Србина ген. Заставниковића, дадоше школе и крстише их: „deutsche Gemeinde-Schulen“ и то још у чисто српским мјестима, па поставише учитеље римокатолике, те смо својим ушима имали срећу слушати, ђе српска дјеца свог попу поздрављају са „фаљен Исус и Марија“. — Таман ето добра сад, по нас крајишнике Србе! Шта ћемо више, кад добисмо, чему се ни надали нисмо! — Па је ли и даље на том остало? Није, ето, богу хвала, од скора почеше код нас ницати школе, као печурке, па не само да се иде на умножење мушких школа, него добићемо и женских о којима ни сневали нисмо. — Па какве ће бити сад те? Те се зову у опште: „Gemeinde-Volks-schulen“ е па онда ће ваљда, ђе је сасвим српска општина, бити дакле „српске?“ Неће ни тако, него ће бити „комуналне“ а по околностима ако је и 50. дјеце српске а 5. римокатоличке биће равноправност и постављен ће бити римокатолик, а ђе нужда буде и два?! —

Збиља кад је ту скоро дошло питање од вишње власти на обштинска поглаварства, да-л желе примити те нове женске школе; поглаварства не хтедоше нипошто пристати на таке школе при свем том, што им је говорено било, да неће ништа плаћати на ту школу, осим јединих дрва. Но како смо после могли чути, то одупирање поглаварства остаће глас вапијућег у пустињи; јер ето се за школу дорасла женска дјеца већ пописују. — Пре неког времена учитељи по селима носили су име „пучки“ учитељи а обћина је таке плаћала и то новце је скупа са земљарином у сатнији предавала а ови су мјесечно дизали своју плаћу, но сад по новим школ. реформама не вели се више, дај за учитеља него дај у „Schulfond“ а со тим су онда учитељи упућени, да нису више „пучки“ него царски те има их на мјестима, који су се погоропадили на обћинарима својима веле: „нијесмо више под вашом командом, ви нас не плаћате, па не ћемо ни да знамо за вас.“ А да ко вас плаћа него народ — јадни синови?! Услед те нове школске реформе, установљени су комунални школски одбори у њима има и наших свештеника, који ревносно и „неизоставно“ у сједнице иду и ту ваљда и напредку дјеце своје српске вјећају, а ти исти никад, ама баш никад неће да завире у сједницу коју црквено-школског свог српског одбора. — Ваљда неће за то, што је ово српско, па се устежу да помогну својим саветом, како бисмо напредовали и у цркви и у школи. —

Тако веле, да је један прото са иншпектором урадио, те су Срби учитељи дошли у мјеста сасвим католичка, а католици у српска. Евала ти прото, заслужујеш још један пас... А имал' каквог овђе ,гласа за српске школе? Нема ни каква; јер како је сабор урадио био, да добијемо српске основне и средње школе, и то особито у овим крајевима ђе највише бројем има Срба; то је арх. Анђелић са четицом својом томе свему на пут стао, те док ми будемо чекали, други ће за то време гледати да подигне онаке школе, које ће смртни ударац народу српском да нанесу. — О невјеро, ниђе те не било, тешко си Србсву додијала! — Него нека не мисли, да ће се свијест овака, каква је у народу дати угушити, па макар се упињао, колико му драго.

Д. П. Бело Брдо (спаилук) 19. септ. Наша црк. школ. општина закључила је на крстов-дан послати молбу Њ. Величанству, да што пре потврди устројство саборско; да сазове нов сабор; г. еп. Стојковићу и сабору преображенском поверење. Осим тога покрене се на скупштини једна важна ствар по саму општину. Важна је по томе, што засеца у живац — у право једне општине. — Познато ће бити читаоцима „Заставе“ по извешћу епархиског школског одбора, да је г. Милан Бошњак, учитељ овдашњи, добио привремени декрет на *молбу општине*. То даде повода г. Ј. Чепинцу овдашњем трговцу запитати председника г. Велендерића: „Јели му позната каква молба која је у том смислу послата епарх. школском одбору, и ако је, ко ју је послао и ко се на њу потписао, кад није о тој ствари држана скупштина црквена?“ Председник г. М. В. одгорори да му никаква молба позната није, која би молила епар. школ. одбор да учитељ г. М. Б. привремени декрет добије, нити је о никакву молбу потписао. То исто и чланови црк. школ. општине који су скоро сви и чланови општине политичне, упитани, одговоре. „А што је вели даље изашло у „Застави:“ да моли општина бело-брдска да мора бити вели *штампарска погрешка*. У осталом одговори, ако му г. Ј. Ч. не верује нека се изволи обратити на дотично место“ Овај се задовољи и обећа да ће се обратити.

Дакле, штампарска погрешка! И заиста, зло да није ти штампара, јер неби се онда имало на кога кривња бацати, Међутим видећемо шта ће епарх. школ. одбор урадити. —

Осим тога вођало се и о другим ситнијим стварима као: о сатовима, о столовима и о другом које чему — само не о школи! Школа нам изгледа у сваком погледу јадна и жалосна. Здање не ваља; средстава за учење у школи никакви нема; родитељи слабо до данас слаше и слаће своју децу у школу, јер нико се зато незаузима нити има строге власти која би их приморала. Кад је таково стање наше школе, онда држим да се још добро настављају деца у науци, које имамо једино да захвалимо неуморном труду г. учитеља М. Бошњака. Ето дакле каква нам је школа, па се опет ни речи није чути могло о бољку њеном, — баш као да у најлепшем цвету цвета.

О срећна времена, кад ћете једапут доћи!

УГАРСКА.

Из Генцијевог извештаја о школама вадимо по „П. Лојду“ ово:

Године 1848 имадоше:

	душа,	учитеља,	школа,	ученика.
Рим. Католици	5917.491	3953	4694	420.877
Реформисте	1408.705	2301	1508	114.441
Лутерани	674.977	1000	893	68.158
Грч. Католици	755.657	476	478	10.000
Грч. несједињени	1540.155	909	890	34.300
Израјилћани	240.728	410	400	24.000

То је најстарији — но никако сасвим подпун — исвестан статистичан изкас, кога имамо.

Ова дата брзо су растла, особито у Бахово време, пошто је влада ради извиђења облигаторног посећавања школе и силу употребљавала. Тако се бројало г. 1856 у суми већ 12.861 учитеља 12.076 школа, 828.500 ученика (број пак за посету школе обвезне деце био је 1.162261.) После 7—8 година (1864—5) било је 13.245 школа, 17.792 учитеља и 985.403 ученика (1.151.554 за школу обвезаних.)

Сада је дошла наша влада. Ревносни министар Етвеш одма по истоку једне године дана поднесе закон о народним школама, који је поред неких недостатака ипак благотворно дејствовао, и наставу школску знатно унапредио. Облигаторно посећивање школе, подизање млогобројних школа, подпомагање конфесија од стране државе, унапређење учитељске образованости — све те околности допринеше и припомогоше онде, где се највеће потребе покакиваше. Успех је по све јасан. Године 1864. похађаше школу 48, год. 1870. 52, а прошле године се 56.62 проц. за посету школе обвезне деце; т. ј. год. 1871 од 2,185.225 похађаше школу 1,237,020 деце, тако да се у току ове три године број деце које похађаху школу, умножио у 144.343.

За прошле две године порастао је број школа у 7915, број разреда у 1937. Нови школа сазидано је: 469, репарисани и раширени 14.34, од старих школа начињено је нових 1.002.

Са наставним средствима снабдевене су у последње две године 3922 школе подпуно, 5914 честимице, 3699 оскудно, свега дакле мање више снабдевени 13.535 школа.

Број учитеља порастао је у последње две године 71528. јер ми сада имамо 19,297 учитеља према 18.468 (1870 г.) и 17.769 (1869 г.) Од 1.237 320 деце која сада школу посећују дошло је једно на друго

Ево сад ћу казати шта је учинио, и по томе нека читалачки свет пресуди његову ваљаност у послу којега се латио, а и њему ваљда неће бити од штете. Као београђанин он зна, мора знати, да сам ја српску младеж (и он је ваљда међу њом) за *пуних шест година* поучавао у истој струци о којој је писао критику, а да ли уз то зна, да сам за то време написао три лекарска дела, то остављам њему самом да одговори. Знајући прво, требао је као савестан књижевник да пропита за друго, те за цело не би сад дошао у неприлику да чује од мене: *да је лакоумно обмануо своју читајућу публику*. Али шта онда, ако је знао, па хотимице прећутао? Нећу да бацам тако тешку кривду на човека којега не познајем, премда има у нашој књижевности више жалосних појава, да је и тога бивало, да су т. ј. књижевнике ћутањем хтели да умртве и кад кажем да се то појављиваше већином у прекосавском литерарисању, онда морам бити и спреман да докажем, ако когод нађе за добро да ме на то изазове. Само *незнање* могу и морам одлучно пребацити критичару, а за остало велим: Бог види срце!

Истина у његовој и ако краткој критици прозиру местимице моје истоветне мисли, што би ме овлашћивало предпоставити, да је знао ако не за друге списе моје, а оно бар за штампани говор, који сам приликом одласка мога из велике школе београдске изговорио својим слушаоцима, али и то сродство наших мисли не даје ми права, да бацим у сумњу његову честитост, изводећи на зле намере његове, за то велим опет: Бог види срце!

У осталом могу то *незнање*, да бих оправдао ову за сваког књижевника тешку реч, лако доказати читаоцима „Истока“; књижевнике и тако не морам о томе уверавати. Ко је читао последње године „Глас народа“, „Позориште“ па и „Заставу“, зна, да је шифра (знак), којом се послужио критичар на крају свога злосретног чланка, *моја*. Под тим знаком излазили су у поменутим листовима већином лекарско-дијететни чланци и критике, дакле ствари, које мора да зна онај, који се баца на *критику лекарске књижевности*. Међу књижевницима је обичај, да се респектују ти знаци, то с тога да не мисле читаоци, да хоће когод да се кити туђим перјем, то што нико не жели да се његовим радом ко други користи. Како је критичар у „Истоку“ погазио тај обичај, сведочи, да и не зна да тога знака има у књижевности на овој страни, и ја сам сад у неприлици овим свечано изјавити: *да* **нисам ја** *писац критике о којој је реч*. Од сада ја престајем писати под том шифром уступајући је у књижевности невештом писцу исте критике.

Мислим да је већ крајње време да се наши књижевници у Кнежевини угледају на браћу Хрвате, и потруде с већом збиљом и савесношћу обрађивати освештано земљиште човечијих мисли, сећајући се, да су познији нараштаји вазда правичне судије, које не питају за тренутне користи пишчеве, него по заслузи славе или — осуђују.

Др. Милан Јовановић.

на једног учитеља 64-ро деце. Ако задржимо становиште закона, по коме на једног учитеља долази 80 деце, онда би потребовало још 8018 учитеља. У Цислитави долази на једног учитеља 77, у Пруској 86 ученика. У 19 учитељских семиништа државних било је концем 1871 год. 37 разреда, 118 учитеља, и 864 ученика. На овом пољу напредују и конфесије, јер они дају у 119 разреда 1786 ученука. од 368 учитеља настављати.

Такође и за образовање учитеља постарало се, почем се отворило 42 наставничка курза, на којима учествују 4280 учитеља. Тој истој цели служи и „Volkschullehrer-blatt“ који се сада у 9850 мађарских 2200 немачких, 975 словачких, 1450 романских 100 хрватских, 225 српских и 350 рутинских, скупа дакле 15.150 примерака разашиље.

НОВИ САД 19. окт. У једном броју овдашњег локалног блата има чланак под насловом: „атентат на кр. комесара бар. Мајтињија“ у ком се за „отворено писмо дра Милана Ђорђевића на бар. Мајтињију“, каже: да оно што се у њему наводи није вероватно; прво што је у њему описан план тако ветрогонски (abenteuerlich) да треба много фантазије, да се верује, да ће тако *измерени државник*, као што је бар. Мајтињи у такој наготи показати се, друго што је професор Ђорђевић побегао, да избегне последице своји клеветни навода противу краљ. комесара.“

Признање тога листа да би истинитост садржаја отвореног писма компромисија за кр. комесара била, узима се на знање, али уједно нека речени лист прими уверење да је истина што се у отвореном писму наводи. Између други доказа већ смо један отчкинули, да је т. ј. кр. комесар у Суботу од 7 сати у вече шетао поред католичке цркве, што је сведоцима обележено. Узрок те шетње стоји са наменутом мисијом г. Ђорђевића у свези; ако је г. Ђорђевић умакао за цело неће бити зато, што се бојао „законити последица клеветни навода“; јер он је већ био једанпут пред преским судом, па зато нити се бојао нити умакао; а неће бити, да би умакао и од они обећања о којима у писму пише, него ће то бити посљедица они претња којим му се претило ако се не пода.

Садржај отвореног писма остаје истинит, ма „П. Лојд“ и „Кезлеђ,“ сто пута то порицао. Него је сад питање: кога бар. Мајтињи представља?

Г. Сандић издао је под именом „црне књиге“ опис свога састанка са Ђоком Поповићем усљед његовог отвореног писма на кр. комесара, у ком наводи, како га је кр. комесар позвао, а Ђока Поповић дочекао, и прочитав је, наваљивао на њега, да прими место одговора сљедећу изјаву кр. комесара, без датума и потписа:

„Господин кр. комесар изјављује тим, да приликом посете, коју му је учинио г. професор Сандић осим овога и његовог (ил гимназијског?) положаја, ни о ком више није било говора.“

Ово г. Сандић вели, да није могао примити зато, јер је заиста и о другим стварима и лицима била реч између кр. комесара и њега. Шта ће се на то?

„П. Лојд“ доносећи извештај о подворењу једног дела архидијецешки свештеника код кр. комесара, и о одговору овога, пише: „Како радња Мајтињијева почиње свуда плодовима урођавати. Телеграм, вели, доноси нам непрестано вест о депутацијама, које са свију крајева доњи предела *трче*, да кр. комесару учине подворење“. Ту наставља, како је од ти депутација најважнија речена сремског свештенства. Ми пратимо телеграме „П. Лојда“, и нисмо наишли у њему телеграме о „депутацијама са свију крајева доњи предела“. Јамачно П. Лојд“ не би их у кошар бацио, и тако и страни свет уватиће „П. Лојда“ у лажи. Било је шест Ирижана код комесара, и то који или и нису општинари, или су изкључени. То је све, колико се зна. У другом броју пишу „П. Лојду“ из Новога Сада: „како је народна странка, коју он по обичају „Милетићевцима“ крсти, усљед пораза у Кикинди (незнамо каквог) и ове „монстр-депутације (чудовишта од депутације) *сасвим поражена*. Ни налик, Лојдов дописниче; гледимо ваша чуда и покоре, па се и насмејемо, сећајући се пословице: „која каже, шта бог узима, оним, које хоће да упропасти“. Даље вели, да предстоје и друге депутације из Срема, Бачке, и шајкашког дистрикта, и да је Милетић за нужно нашао, да пре три дана (допис је од 24. окт. т. г. п. р.) оде у своју постојбину шајкашки дистрикт, да по могућству спречи изаслање таки депутација, али га, вели, нису послушали. Ваља знати, да тај пут пада у оно време, кад је „П. Лојд“ добио телеграм о удару Милетића. Но ваља знати, да је Милетић путовао ради колаудирања долме од Мошорина до Чуруга, које је међутим напраснои телеграфски одложено, и да је био само у два места, Мошорину и Жабљу.

На завршетку спомиње Лојдов дописник, како је владика Грујић у Даљу нашао само 34. фор. у каси, и како је владика Стојковић оставио више хиљада пасива. Незнамо, је ли владика Грујић у Даљској каси шта тражио, и шта је нашао, али све кад би и само 34. фор. у каси затекло се, из тога још не би сљедовало оно, што дописник оће да изведе; читали смо, да и угарска државна каса, која стотине милијона гута, одпре није имала да исплати радине неке, те се на брзу руку узајмити морало у Бечу. Међутим истражујте у Даљу, па ако нађете кривице и штете, а ви узмите на одговор, боље, него да по Н. Саду протоколе спаљујете. А што се тиче владике Стојковића. само да су у ваше велике господе тако чисте руке као у њега, па у добри час.

Бар. Мајтињи разрешио је мађарским указом од 18. (30.) окт. српску црквену општину у Н. Саду, што је као бајаги у више прилика прекорачивала свој делокруг; чиме, некаже, али јамачно мисли представкама, којима је искали конгрес и своје одобрење конгресу, и поверење г. владици Стојковићу изјављивала. То ли је дакле устав? то ли закон? то ли уставна и одговорна влада? —

Прексиноћ се код „лисице“ догодила туча између Тоше Вуковића, бившег кројача, садањег вар. дијурнисте, кога за полицајне цели употребљују, и између друге двојце, и кажу, да је том приликом првоме глава разбијена. —

Чујемо, да неки наши противници и за то задиру, што је јуче др. Милетић био код дра Јована Суботића, као да смо дотле дошли, да један другог ни поодити не смемо. Чланови народне странке, дакле и горе речена два члана њена била су и јесу и без договарања у сугласу и слози, јер заједничка начела по себи правац означују у свакој ситуацији. До сад разговор између кр. комесара и дра Суботића није био те природе, да би могао повода дати, да се странка о том посаветује. Г. кр. комесар у обште својим поступцима, а и понашањем све више отуђује од себе и „најумеренније“ елементе, који га се тим већма клоне, што се он тешње скопчава са људима реакције наше. Нисмо ради потањим изложењем људе у неприлику доводити. Биће време, кад ће све на видик изићи. За сад је доста приметити, да је комесарским мерама противно произведено. Комесар се све већма изолише, а народна странка све се већма збија.

ТЕЛЕГРАМ УРЕДН. „ЗАСТАВЕ“.

Тител 17. октобра. Госпођиначка општина закључила једногласно поверење Стојковићу и представку цару. 254 ланца земље преписано црквеној општини.

ЈАВНА ЗАХВАЛНОСТ.

Овдашњој госпођи, познатој родољубкињи Марији Трандафил, која ме је у мојој тешкој болести непознавајући ме лично, знатно подпомогла, дарававши ми 560 ф. подпоре, овим пред целим српством моју најтоплију захвалност изричем.

У Новом Саду 18. октобра 1872. **Обрад Апић**, ц. кр. подпоручник

КЊИЖЕВНА ВЕСТ.

Ово дана изишло је друго издање

„МОЛИТВОСЛОВА“

сборника на српски преведеног. Цена је 40 нов. Ко узме 10 књига, добија две на дар. На 100 комада иду 30%.

Књиге се дају само за готов новац и разашиљу се о трошку подписаног.

У Земуну 14. окт. 1872. **Ј. Вукадиновић**, протојереј.

ПИСМОНОША

или

ЧЕСТИТАЊЕ НОВЕ ГОДИНЕ

за

1873.

на српском језику са одабраним садржајем, 16. страна на 8-ни — моћи ће се добити за кратко време по *најумеренијој цени* у „српској народној задружној штампарији у Новоме Саду“, на које се обраћа пажња свију разношача поштанских писама.

НАРОДНИМ УЧИТЕЉИМА.

Овај час стигоше ми из Будима **нове српске школске књиге**, које ће по мнењу професора сомборске препарандије **народно школски савет завести у српске школе** привремено, док се друге не израде.

А.) ЗА УЧЕНИКЕ:

1. **Буквар** са читанком за 1-ви разред стоји 15 нов.
2. **Читанка** за 2-ги разр, стоји 24. нов.
3. „ за 3-ћи „ „ 29 „
4. „ за 4-ти „ „ 34 „
5. 13. штица уз буквар стоји 2 ф. 40 н.

Б). ЗА УЧИТЕЉЕ:

1. **Упутство** у предавању буквара ?
2. „ у „ науке гледања 30 новчића.
3. **Упутство** у настави цртања I. део 60. новчића.
4. **Упутство** у настави цртања II. део?

Од других школских књига имам:

Псалтира по 27 новч. *Немачки букварева* по 9 новч. *Катавасија* по 13 новч. *Часловаца* по 9 новч. *Катихизиса* по 4 новч. *Неколико народни песама* на изуст за учење по 10 новч. *Венац песама* за малу Српчад по 20 новч. *Слике и прилике* (илустрована) по 40 н. Мали *земљопис* по 15 нов. *Писмени састави* 15 новчића.

Даље *мапа* на српском језику: *Мапа Европе* од Дежардена по 6 фор. *Наша земља* (планиглоби) по 6 фор. *Мапа Европе* (земља и воде) по Сидову 6 ф. *Мапа српских земаља* од Дежардена ?. *Мапа Палестине*.

Даље за школске књижнице: *Рад у школи* од С. Д. Поповића 1 ф. *Историја педагогије* од Милићевића 1 ф. *Упутство за буквар* од Вукићевића 55 новч. *Теорија педагогије* од Милорада Поповића 80 новч. Др. Радића, *Све о пшеници* 50 новч. *Гајење пернате живот.* 50 новч. *Гајење пољских усева* 1 ф. 10 новч. *Хигијена* наука о чувању здравља за нар. учитеље од др. Милана Јовановића 60 новч. Др. Панчића: *Зологија*, *Ботаника*. Проф. Црногорца: *Зологија и ботаника*. Проф. Дусла: *Ботаника*, *Зологија и Минералогија*. Ст. Новаковића: *Срп. Синтакса* 50 новч. *Истор. српске књижевности* 1 ф. Ст. Бошковића *Историја света* I. књ. 1 ф. II. 1 ф. 50 нов. *Историја света* прерадио професор А. Сандић у три књиге (стари, средњи и нови век) свака књига по 90 новч. *Извод из српске граматике* од Јована Бошковића, свеска I. о гласовима и речима. — 5-то издање 10 н. *Историја умног развића* од Дрепера 1 ф. 20 н. *Историја цивилизације* од Бекла. *Наша земља*, читанка за народ 1-ва 50 новч. 2-га свез. 50 новч. Мала историја српск. књижев. од Ст. Новаковића 45 нов, *Физика* за женскиње 70 новч.

Даље: **Све новије српске књиге!**

Наручбине обављам тачно per Nachnahme *без рабата*.

У Новом Саду 25. 1872.

СТЕВАН РАТКОВИЋ.

КОРЕСПОНДЕНЦИЈА УРЕДНИШТВА.

Госп. Д. Р. у Земуну, — Ви у својој „Изјави“ велите, да не припадате ни једној ни другој странци, него да ћете се и од сад „за својим рачуном поводити, радити и одобравати само оно, што је поштено и што се заиста клони на срећу нашег народа“ — а у спроводном писму своме, без сумње да бисте нас подмитили да вам „Изјаву“ примимо кажете: „у начелу одобравам и усвајам начела народне странке, но јој само замерам у извођењу у живот своји начела.“ За што то не рекосте и у „Изјави?“ И по ком праву ви, резервиста, који дакле нисте ни наша нианса и који можда по своме „рачуну“ чекате да се направи нова „трећа партија,“ тражите од нас, да у листу наше странке можете нападати на „народњаке попове?“

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

(Шипуш и друг). **Сисак** 10. окт. Шеница је развила усљед неколико придошли терета прошле недеље приличну живахност, и нарочито је учествовање на куповање финије робе претежно било. Промет изнаша 7—8000 вагана, а изнашао би и више да купци од високих цена измицали нису. Бележимо ове цене:

Бечајска 83—86 *ft.* 6 ф. 70 н.

Потијска 81—86 *ft.* 6 ф. 50—55 н.

Зенташка 83—86 ф. 6 ф. 70 н.

Панчевачкој старој 79—86 *ft.* 5 ф. 40—50 н.

Кукуруза сасвим занемарена. Цене се именују: за банацку робу 3 фор. 80 н. а за влашку и босанску армичену 3 ф. 50—55 н. на 86 *ft.*

Јечам је у добром мњењу, и доћи ће по свој прилици у течају ове недеље на пазар. Бачка се роба 67—68—70 *ft.* држи по 2 ф. 80—90 н.

Зоб се у ценама одржа. и распачано је нове хрватске до 5000 бечки центи по 3 ф. 05—10 н. Држи се стара банацка по 3 ф. 15 н, нова хрватска 3 ф. 05—10 н. а босанска у транзито 2 ф. 80—85 н. на бечке центе.

Воде су за пловитбу изврстие.

Време променљиво.

Пешта 17. окт, У рани имамо слабо довоза и мало промета. Цена свију врста ране непромењена.

Бележимо ове цене:

Шеница потијска 81 *ft.* 6 ф. 37½ н, 82¾ *ft.* 6 ф. 75 н. пештанска 84¼ *ft.* 6 ф. 80 н. 84½ *ft.* 6 ф. 82½ н.

Јечам 72 *ft.* 2 ф. 35 н.

Зоб 50 *ft.* 1 ф. 57½ н. 72 *ft.* 2 ф. 35 н.

Узанц-шеница за окт. 6 ф. 44—45 н. за окт. новем. 6 ф. 45—46 н. за пролеће 6 ф. 75 н.

Узанц-раж за окт. 3 ф. 75—80 н.

Узанц-кукуруз за мај-јуни 3 ф. 42 н.

Узанц-зоб за окт. 1 ф. 52—53 н. за пролеће 1 ф. 59—60 н.

ОГЛАСИ.

3—3 СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај до последњег окт. (12. нов.) ове године на празно питомачко место у заклади *Павла Јовановића* за техничаре, са годишњом штипендијом од 305 фор. а. вр., која се месечно у напред издаје.

ко жели добити то место, треба да слуша више техничке науке, да докаже да је Србин православне вере, и да уз своју молбеницу приложи ове исправе:

I. Школска сведочанства од последње две године.

II. Од жупанијске власти, магистрата или друге које јавне власти издано сведочанство, које ће јасно показати стање молитељових родитеља, као и то, колико још имају деце осим њега.

III. Лекарско сведочанство, да је молитељ здрав, и да су кравље богиње на њега накламљене.

По жељи основатељевој дужан је Јовановићев питомац слушати политехнику у Бечу или Прагу, и на крају сваке школске године поднети Матици Српској писмену расправу на српском језику из којега год од оних предмета, које је слушао.

По вишој наредби ни један питомац не сме уживати две или више стипендија у исто време.

Из седнице управнога одбора Матице српске, држане 10. (22.) октобра 1872 у Новом Саду.

Јован Бошковић, секретаров заменик. **Стеван Брановачки**, председник Матице српске.

СТЕЧАЈ.

На упражњено парохијско место у Иланци, расписује се овим стечај.

Конкуренти имају поднети конзисторији инструиране молбенице своје за четири недеље, од дана првог уврштења овог расписа. 2—3

У Карловци 10. октобра 1872.

Конзисторија архид. карловачке.

СТЕЧАЈ.

На упражњено место црквеног певца у Сенти овим се стечај отвара.

Годишња плата износи: 290 ф. а. вр. и два хвата врбових дрва, осим тога за сваки мањи погреб 15 а већи 30 н.

С овим звањем скопчана је дужност и учења школске деце нужном црк. појању.

Потражитељи имају поднети инструиране молбенице своје до 1. новембра 1872. год. председнику црк. општине.

У Сенти 10. окт. 1872. год. 2—3

Душан Стојшић перовођа. **Андрија Николић** председник.

СТЕЧАЈ.

За попуњење учитељски званија на новозаводећим се школама у Ст. Паланки, овим се отвара стечај. 1. за учитеља мушке деце III. разреда, којега је дужност скопчана са пјенијем црквеним.

2. За учитељку женске школе, којој је у дужности осим школски предавања, децу и ручним женским пословима учити. Плата је свакоме појединце 350 ф. и 50 ф. у име стана годишње. — Проситељи имаду молбенице своје подкрепљене са законитим, ради полученја учитељског званија нужним доказима срб. црквеној общтини у Ст. Паланки до дана 21. новембра т. г. као дана стецишта поднети, и истог дана општини лично предстати.

Из седнице црквено-општинске скупштине старо-паланачке 24. септембра 1872.

Илија Костић, перовођа. 1—3. **Стеван Георгијевић**, председник.

ЕДИКТ.

На молбу Љубомира Јуришића, становника бешчанског, тражећег, да се своје супруге Живане, која га је пре 12 година оставила и којој се сад место пребивања не зна, коначно разведе, позива се овим речена Живана, да од данас за шест месеци поради овоодносног расправљања или лично конзисторији предстане или место пребивања свога достави тим пре, што ће иначе конзисторија постојећим у том погледу законим прописима даље поступити.

Из седнице конзисторијалне у Карловци држане 5. окт. 1872.

1—3 **Конзисторија архид. карловачке.**

Бр. 8069 гр. — 1872,

ОГЛАС.

Од стране подписаногa кр. жупана судбенога стола се овим до обћега знања ставља, да се на споразумну молбу Софије Марковић и Фрање Клемових насљедниках, ових кроз одвјет Пеичића — за драговољну јавну дражбу кућа у грун. нап. бр. 1024 у общтини Каменица уписана — даље за релицитацију дунавке воденице коју су Стеван Симоновић и односно Ката Клема из оставине Фрање Клема купили — трећи дражбени рок на дан 12. новембра 1872 н. р. у 9 сати пре подне у общтинској кући каменичкој разписује с тим, да ће се при тој дражби кућа и испод извикарине од 2200 ф. а дунавска и испод извикарине од 1256 ф. продати.

Кр. жуп. судбени стол у Вуковару 22 октобра 1872.

2—3 **Тодоровић**, председник

ДРАЖБА.

Манастир Раковац издаће 26. октобра (7. новембра) 1872 на јавној дражби 6. ланаца шуме под сечу, на коју се они, који су вољни купити, у 10. сати пре подне истога дана у манастир позивају, с тим, да сваки у име пишманлука 100 ф, а. вр. пре дражбе положити има.

2—3 **Арсен Миросављевић**, управитељ.

ОГЛАС.

На основу удружене банке „Славије“ у Прагу, оглашавам браћу Недића, именом Јована и Ђорђа из Новога Сада, као путујуће агенте по уговореним местима, то јест: варош Нови Сад и околину до Паланке, Сентомаша, тителског баталијона, где год дођу, могу закључке правити противу пожара, узајмна живота у три удела. Тога ради умољавам сваког пријатеља овог славенског завода, који би се на основу банкини штатута ма у какви одељак заровални ступити хтео, да им подпуно поверење поклоните.

У Београду и Панчеву 15. окт. 1872.

Јован Ћирић, главни чиновник узајмне банке „Славије“. 1—3

ОВЈАВА.

Долеподписани учтиво јавља п. т. публици Новог Сада, да је сутра у Суботу 21. октобра свечано отварање **рештаурације** у позоришној дворани. Подписани као закупник локалитета за рештаурацију постарао се, да у свако доба може послужити п. т. публику са доброзготовљеним укусним јелима и добрим пићем; осим тога постарао се и за најтачнију послугу.

Надајући се многобројној посети јесам

С високопоштовањем

Хајм Алмузлино рештауратер. 1—1

САМО

М. Р. СТОЈКОВИЋ

У НОВОМЕ САДУ,

ПРЕКО ПУТА ОД ЛЕБАРСКОГ СОКАКА,

ИМА УВЕК **велики избор најновији мушки шешира, лепи мушки ципела, бели, шарени и вунени кошуља, особито лепе поша, зимски шалова, плетмарама, кишобрана, свакe врсте марама за џеп од патиста, платна, и свиле, штапова, табакера, новчаника, и све галантеријске и друге врсте еспапа, што мушки потребују.** 11—12

ДР. СТЕВАН ПАВЛОВИЋ

јавља својим пређашњим и новим штованим клијентима, да ће продужујући своју адвокатску радњу одјако **стално** пребивати у Новом Саду. 3—3

ПРОДАЈА АПОТЕКЕ.

Јозеф Топерцер из Митровице жели своју апотеку продати. 1—3

Купци нека се изволе на мене обратити.

Властник, и издаватељ др. Свет. Милетић. Одговорни уредник Јован Бошковић. Српска народна задружна штампарија.